

dilo dobilo naravo dnevnških zapiskov, kar roman mestoma že je. Toda iz romana je razvidno, da je Seliškar hotel doseči prav nasprotno: Noč in svitanje je imenoval roman. Nedvomno je to hotenje v romanu izpričano, toda mislim, da največkrat tam, kjer se pripoved odmika od svoje sredine. Retrospektivna tehnika ga pogosto zapelje, da se zadržuje izven lastnega okvira. Mnoge reminiscence iz življenja knjižničarja Simona Mlakarja, ki je glavna in hkrati edina širše označena oseba, nosilec osrednje ideje, so domala nepotrebne, saj ne prinašajo smiselnih dopolnitev, kvečjemu zavirajo tok osnovnega dejanja.

Tako je novi Seliškarjev roman ostal sredi ustvarjalnih hotenj. Dokumentarni in memoarski del se križa z avtorjevo čisto ustvarjalno sfero. Vsaka zase ima svojo specifično vrednost in določen pomen, njuno sožitje pa ni harmonično ubrano.

Kaj je Pomursko založbo spodbudilo, da je v dodatku objavilo Seliškarjevo bibliografijo, ni znano. Morda pa vendarle avtobiografska narava dela? Ne glede na to, ali je bila ta poteza najbolj ustrezna, je strokovno urejena bibliografija s kratko biografijo nesporno pomemben prispevek za študij obsežnega pisateljskega opusa zdaj že petinšestdesetletnega Toneta Seliškara. Bibliografijo in biografsko skico je sestavil Jože Munda.

France Pibernik

JANEZ ŠVAJNCER, ULICE BREZ LJUBEZNI. Najnovejši roman Janeza Švajncerja Ulice brez ljubezni pomeni zanimiv avtorjev napon, prikazati vsaj v izseku našo človeško sedanost, kakršna se nam kaže v luči tehnizacije in s tem v zvezi v novem, izpremenjenem življenjskem stilu posameznika in družbe. Motivno se — v nasprotju z doslejšnjimi bolj ali manj vaško začrtanimi deli (Junak na kolcih, Strelci na meji, Prepozno) — omejuje na relativno ozek in tesen prostor bežnih, pouličnih erotičnih srečanj, ki tudi v celoti pomenijo motivacijski sistem njegove pripovedne zgradbe. Razumljivo je sicer, da je v ta okvir moral nujno vključiti tudi del nekih splošno veljavnih in družbenih norm, toda marsikje postaja očitno, da je vsebina dela kaj neuspešno razpeta med njihove koordinate; v tem smislu namreč, da ne izvira iz eotnega, samobitnega pisateljskega žarišča, ki bi po svoje osvetlilo razpadanje intimnih erotičnih vezi in s tem razpadanje njihovih tradicionalnih pravno-družbenih predpisov. Seveda ni nova ugotovitev, da takšno razvrednotenje prizadene samo človekovo bistvo in je mnogokrat tragično — pa je tista misel enako navzoča kot neka vsestalna podlaga tudi v pričujočem romanu: skriva se za avtorjevo brezosebno, tu in tam ironično pripovedjo, končno pa pomeni tisto sporočilo, ki naj bi podelilo pomen in vrednost celotni knjigi.

Kaže tedaj, da bi poglobitna izpovedna sila morala težiti k poantiranju tega načela, predvsem pa seveda k temu ustrezni umetniški prepričljivosti. In prav na račun te slednje je mogoče pripisati še največ pripomb: situacije se namreč ne zapletajo po nujni logični zakonitosti, marveč nastajajo in se tudi razrešujejo prebogosto docela naključno. Nekatere osebe zategadelj kajpak niso povsem verjetne, se pravi, da nas njihova usoda niti najmanj ne prizadene. Otmar Kelec je skoraj po nepotrebem zapleten v izrabljanje svojega direktorskega položaja, saj bi ravno brez te malverzacije njegova družinska drama

*Janez Švajncer, Ulice brez ljubezni, Obzorja 1965.

bila nemara pretresljiva, tako pa je za tako obsežna, dasi negativna človeška dejanja njegova osebnost vendarle preneznatna in ne dovolj nazorno očrtana. Glede tega so njegove ženske partnerice predstavljene za spoznanje bolj celovito, posebno Klementa, ki je še najbolj resnična: to, že tolikokrat prevarano dekle se vzlic porazom vedno znova pogaja za srečo, pa se iz mučne negotovosti ne more nikoli rešiti. Potemtakem bi prav ona mogla biti še najvažnejši odsev neke »razvrednotene« dobe, čeprav bi se njen lik nepomirjene eksistence s trdnejšo gradnjo lahko še močnejše in pretresljiveje razrasel. Toda zdi se, da se je piscu tovrsten namen vsaj deloma posrečilo realizirati; junakinja, ki se mi zdi sorazmeroma uspelo podana, izhaja s podeželja, iz objektivnih razlogov zapusti kmečko okolje, toda v mestu doživi razočaranje in nesrečo: na primernem socialnem ozadju izstopa njen notranji portret brezdomstva izmed vseh najbolj prepričljivo. Morda je v zvezi z avtorjevim natančnim poznavanjem tematike, ki jo je obdelal v svojih prejšnjih knjigah — bodi kakorkoli, sodeč le pričujoči prikaz, bi se dalo sklepati, da je delo na tem mestu doseglo svoj najdaljši domet. Vsi ostali nastopajoči — od zobozdravnice Nade do njenih malomeščanskih stanodajalcev in drugih — ne presegajo pisateljske zasnove; pomenijo zgolj medle poulične tipe, ki pa žal niso zadovoljivo dimenzionirani, in zato seveda ne potrebujejo izpovedne in življenske resničnosti. Ulice brez ljubezni so zategadelj v bližini miselne konstrukcije, dasiravno obravnavani tematiki ni moč oporekati, da bi ne bila eksistentna, toda v njej ne nahajamo globlje, emocionalne avtorjeve soudeležbe, ki se imenuje umetniška sugestija. V primerjavi z deloma Streli na meji in Prepozno pa pomenijo za pisca vidno nazadovanje.

Po vsem tem bi lahko zaključili, da je roman za avtorja skorajda eksperiment v vsebinskem in oblikovnem pogledu — delo sestavljajo nekako simultano, a med sabo (ne)povezane zgodbe, ki pa ni dal pričakovanega rezultata. Vendar njegov neuspeh ne izvira toliko iz zunanjih, tehničnih prijemov, kakor iz pisateljevega ne dovolj odprtega razmerja do življenjskega gradiva, ki ga je skušal preoblikovati; kot na dlani je namreč, da snov povečini ni doživela smiselne organizacije niti oživljajoče duhovne presvetlitve, skratka, z izjemo nekaj odstavkov je ostala zgolj materija. Potemtakem roman v sodobno slovensko prozo — kolikor se po svoji pomembnosti vključuje vanjo — ne prinaša ničesar opaznega: zanimiv postaja le tedaj, ko se dvigne nad formalno deskripcijo in idejno deklarativnost, izpričano v naslovu: takrat tu in tam vendarle odpira vpogled v vsaj en izsek realne današnjosti.

Jože Horvat

MATEVŽ HACE. LJUBEZEN IN OROŽJE. Nova Hacetova zbirka partizanskih zgodb nosi naslov »Ljubezen in orožje«, vendar pa se vse te zgodbe, enajst po številu, ne omejujejo samo na erotična in bojna doživljanja iz partizanskih časov, kot bi to dal slutiti naslov, marveč se gibljejo v širšem reminiscenčnem krogu. Le nekaj je novel, ki v bolj zaokroženi obliki ter s skrbneje grajeno fabulo prikazujejo ljubezenske pustolovščine partizanov, ostale posegajo na druga področja medčloveških odnosov ali pa so osredotočene na karakterje našega vsakdanjega človeka, kot so se kazali pod žarometi vojne.

* Matevž Hace, Ljubezen in orožje. Obzorja 1965.